

Появление полимерных, композитных и других новых материалов привело к появлению новых видов одежды и обуви, нового спортивного и иного снаряжения, новой тары и упаковки и т.д. Новые материалы стали материальной основой экстремального туризма, способствовали развитию водного, горного и ряда других видов туризма.

Появление современных средств информации и связи оказало глубокое влияние на общественное производство и быт людей. Современную туристскую деятельность и работу туристских фирм нельзя представить без Internet. Современная аудио-видео-техника существенно изменила технологию менеджмента. Управление переводится в режим реального времени и т.д. Таким образом, происходит интеграция информационных общественных инструментов и услуг во всех видах туристической деятельности, в частности, осуществляемые малыми предприятиями. Их использование государственными и частными туроператорами, особенно малыми и средними предприятиями усиливаются и проявляются в повышении осведомленности и партнерских инициативах, а также надлежащем использовании различных национальных и европейских программ.

Таким образом, можно выделить следующие основные направления инновационной деятельности в сфере туризма и гостеприимства:

- выпуск новых видов туристского продукта, ресторанного продукта, гостиничных услуг и т.д.;
- использование новой техники и технологии в производстве традиционных продуктов;
- использование новых туристских ресурсов, ранее не использовавшихся. Уникальный пример – путешествия туристов на космических кораблях;
- изменения в организации производства и потребления традиционного туристского, ресторанного продукта, гостиничных услуг и т.д.; новый маркетинг, новый менеджмент;
- выявление и использование новых рынков сбыта продукции (гостиничные и ресторанные цепи).

Таким образом, инновационная деятельность в сфере туризма направлена на создание нового или изменение существующего продукта, на совершенствование транспортных, гостиничных и других услуг, освоение новых рынков, внедрение передовых информационных и телекоммуникационных технологий и современных форм организационно-управленческой деятельности. Таким образом, инновации и новые информационные технологии становятся определяющими факторами для конкурентоспособности индустрии туризма и активизации обменов с другими секторами экономики, с ним связанными.

Источники и литература:

1. Новиков В.С. Инновации в туризме: учеб. Пособие для студ. высш. учеб. заведений/ В.С. Новиков. – М.: Издательский центр «Академия», 2007 – 208с.
2. Слепокуров А.С. Геоэкологические и инновационные аспекты развития туризма в Крыму / Слепокуров А.С. – Симферополь: СОНАТ, 2000. – с. 79.
3. Клейменов А.М. / Инновационные процессы в развитии туризма / Клейменов А.М., Сергеев Б.И. // Культура народов Причерноморья. – 2004. – №52, Т.2. – С.62-66.
4. Van Ark B. Services Innovation, Performance and Policy: A Review, Synthesis Report in the Framework of the Structural Information Provision on Innovation in Services, DIALOGIC and Innovation studies / Van Ark B., Broersma L. and den Hertog, P. – Utrecht University, 2003.

Денисюк Т.В.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, В СФЕРІ ЕКОЛОГІЇ

Вступ. Наука протягом останніх 300 років усе більше впливає на виробництво, стаючи безпосередньою продуктивною силою. І разом з тим вона грає все зростаючу роль у житті суспільства, впливаючи на економічну й соціальну сфери. Інноваційній економіці потрібні насамперед високого рівня наука, яка забезпечує створення нових технологій, система ринкової апробації та відбору найбільш економічно ефективних розробок, а також механізми організації на їх основі нових виробництв. Створення такої системи винагороджується зазвичай прибутковістю підприємств, що покриває всі витрати на розробку та впровадження [інновацій](#).

Виклад основного матеріалу. Сучасна світова економіка характеризується провідним значенням науково-технічного прогресу і дедалі вищою інтелектуалізацією виробництва, які й визначають конкурентоспроможність національних економік. У розвинених країнах на частку нових знань, що втілюються в передових технологіях, припадає від 70 до 85% приросту ВВП. Прискорено зростає внесок у приріст ВВП розвинених країн і інноваційної складової. Вони концентрують понад 90% світового наукового потенціалу і контролюють 80% глобального ринку високих технологій, обсяг якого нині оцінюється у 2,5–3 трлн. дол., а вже на 2015 р., згідно з прогнозами, сягне 4 трлн. дол. Прибуток від реалізації наукоємної технологічної продукції значний. Так, щорічно від експорту цієї продукції США отримують близько 700 млрд. дол., Німеччина – 530 млрд., Японія – 400 млрд. дол.[1].

Між перспективами розвитку економіки і рівнем раціоналізації природокористування, якістю навколишнього природного середовища, станом природно-ресурсного потенціалу існує тісна

взаємозалежність. Тому на сучасному етапі розвитку Україна повинна всебічно здійснити екологізацію всіх сфер господарської діяльності. Для цього потрібно прискорити екологізацію інвестиційної діяльності, створити систему державного стимулювання ресурсоощадних та природоохоронних технологій, удосконалити законодавчо-нормативну базу тощо.

Під екологізацією інвестиційної діяльності розуміють комплексний і системний процес перетворення інвестиційної діяльності з урахуванням екологічних обмежень, спрямований на зниження екодеструктивної дії сфер виробництва, обігу, споживання, основним пріоритетом якого є повсюдне впровадження новітніх досягнень науково-технічного прогресу. За її допомогою встановлюється збалансована взаємодія між природними процесами й інвестуванням на основі дії законів розвитку та функціонування природних і економічних систем.

Подолання несприятливих тенденцій у сфері природокористування неможливе без вкладення масштабних науково обґрунтованих інвестицій, спрямованих на досягнення поставлених цілей та задач екологічно безпечного економічного зростання. Трансформація економіки, ріст цінності природних благ унаслідок їхнього зростаючого дефіциту, спрямованість на досягнення цілей сталого розвитку обумовлює потребу впровадження нової філософії інвестування та формування інвестиційної привабливості у сфері природокористування, адекватних методів керування інвестиційними потоками.

Визначальну роль в екологізації інвестиційної діяльності відіграють екологічні інвестиції. У вітчизняних працях немає загальноприйнятого визначення. На наш погляд, найбільш вдалим є визначення: екологічними інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються у господарську діяльність, основною метою яких є запобігання, обмеження, усунення і відновлення забруднень навколишнього природного середовища.

Важливу роль при цьому відіграють капітальні інвестиції на охорону та раціональне використання природних ресурсів (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону та раціональне використання природних ресурсів за напрямками природоохоронної діяльності в Україні, млн. грн.

	2007	2008	2009	2010
Капітальні інвестиції та поточні витрати – всього; у т.ч.	7366,6	9691	12176	11073,5
- охорона атмосферного повітря і клімату	1589,3	2521,2	2826,3	2309
- очищення зворотних вод	3376	3904,8	4917,1	5189
- поводження з відходами	1669,7	2157,2	2738,2	2328,3
- захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод	400,6	615,4	1074,6	641,6
- зниження шумового і вібраційного впливу (за винятком заходів для охорони праці)	47,6	76,7	89,6	25,9
- збереження біорізноманіття і середовища існування	97,4	139,6	210,4	225,9
- радіаційна безпека (за винятком заходів для запобігання аваріям і катастрофам)	52,3	73,4	82,8	101,9
- науково-дослідні роботи природоохоронного спрямування	18,4	38	50,6	57,1
- інші напрями природоохоронної діяльності	115,3	164,7	186,4	194,8

Як свідчать наведені дані, капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів протягом останніх років зростають. Найбільшу частку складають капітальні інвестиції та поточні витрати на очищення зворотних вод (коливається в межах 40-47%). Велику питому вагу складають капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону атмосферного повітря і клімату (21-26%) і на поводження з відходами (21-23%). Крім цього, за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів було освоєно 20,5% капітальних інвестицій і здійснено 4,1% поточних витрат, а основним джерелом фінансування витрат на охорону довкілля, як і в попередні роки, були власні кошти підприємств – відповідно 76,5% і 95,8%.

З метою стимулювання екологізації інвестиційної діяльності, на наш погляд, потрібно:

- удосконалити природоохоронне та інвестиційне законодавство;
- трансформувати податкову, кредитну і цінову політики, які б враховували екологічний чинник більшою мірою;
- впроваджувати системи екологічного менеджменту і екологічного аудиту;
- формувати ринок робіт і послуг екологічного характеру, розвивати екологічне підприємництво;
- переходити на систему міжнародних стандартів технологічних процесів і продукції.

Екологізацію інвестиційної діяльності варто вважати не тільки доцільною, але й вкрай потрібною. Вона повинна забезпечити перехід України до екологобезпечної економіки відповідно до концепції сталого розвитку. Екологізація інвестиційної діяльності можлива тільки за розуміння її ролі як стратегічного пріоритету розвитку національної економіки органами законодавчої і виконавчої влади всіх рівнів, підприємствами та громадськими організаціями.

Державне стимулювання інноваційної діяльності шляхом пільгового оподаткування НДДКР та інновацій, без запровадження дійових стимулів для інвестиційної діяльності, веде до консервації розриву між наукою і вітчизняним виробництвом, марнування державних коштів. Тому головними завданнями інноваційної політики є забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного і виробничого потенціалів, розроблення та впровадження механізму активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, поширення інновацій в усіх сферах національної економіки.

Як бачимо з досвіду, в інноваційній сфері, як і в інших сферах діяльності, набула поширення практика ігнорування законодавства або призупинення дії статей законів, що стосувалися фінансування інноваційної діяльності. Це значною мірою нівелювало позитивний потенціал напрацьованої нормативної бази та не заохочує корпоративний сектор до здійснення інноваційних проектів. Модель створення локальних інноваційних осередків (у вигляді технопарків, технополісів тощо чи стимулювання лише високопродуктивних галузей і виробництв) в Україні дає локальні ефекти, проте малоефективна через низьку сприйнятливості економіки до інновацій. Тоді стимулювання інноваційного розвитку не може бути обмежене лише точковим стимулюванням вибраних досліджень чи розробок за рахунок прямого чи непрямого (через податкові пільги) бюджетного фінансування. Спроби здійснення галузевих технологічних стрибків, за умов збереження загальної несприятливості підприємницького та інвестиційного клімату в країні, надмірного фіскального тиску, неефективності інституційної структури економіки, обертаються втратами інших секторів економіки. Продукція високотехнологічних галузей не знаходить збуту в інших галузях через великий технологічний відрив і відсутність мотивації використання, що істотно знижує синергетичний ефект інновацій, відтак ефективність таких точок зростання нівелюється у суспільному масштабі.

Базовий Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність від 1 грудня 1998 року визначає головні напрями державної політики у цій сфері і правове поле діяльності владних структур. Його положення набули розвитку в Законі України Про інноваційну діяльність від 4 липня 2002 року, в якому відбувся перехід від акценту на суто науково-технічній сфері, якою законодавство обмежувалося досі, до методології проектного управління інноваційними процесами. У Законі було визначено організаційні механізми та засоби фінансової підтримки виконання інноваційних проектів. Зокрема для інноваційних підприємств Законом було визначено: – пільги з податку на прибуток (50 % податку на прибуток, отриманий від виконання інноваційних проектів, має залишатися у розпорядженні платника податків, зараховуватися на його спеціальний рахунок і використовуватися ним лише на фінансування інноваційної, науково-технічної діяльності й розширення власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз);

- пільги зі сплати земельного податку (інноваційні підприємства мають сплачувати його за ставкою у розмірі 50 % від чинної ставки оподаткування); – пільги з податку на додану вартість (50 % ПДВ з операцій з продажу товарів (виконання робіт, надання послуг), пов'язаних з виконанням інноваційних проектів, мають залишатися у розпорядженні платника податків, зараховуватися на його спеціальний рахунок і використовуватися ним виключно на фінансування інноваційної, науково-технічної діяльності і розширення власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз);
- митні пільги (необхідні для виконання пріоритетного інноваційного проекту – сировина, устаткування, обладнання, комплектуючі та інші товари (крім підакцизних товарів), які не виробляються в Україні або виробляються, але не відповідають вимогам проекту, при ввезенні в Україну впродовж терміну чинності свідоцтва про державну реєстрацію інноваційного проекту мають бути звільнені від сплати ввізного мита);
- амортизаційні пільги (інноваційним підприємствам дозволено пришвидшену амортизацію основних фондів і встановлено щорічну двадцятивідсоткову норму пришвидшеної амортизації основних фондів групи 3. Отже, відсутність практичної реалізації цілком прийнятної нормативної бази негативно відбилася на інноваційній діяльності корпоративного сектору. Доведено, що перехід до стабільного економічного розвитку в Україні можливий при переорієнтації науково-технічного прогресу на створення ресурсо-, енерго- і водоощадних технологій. Основним пріоритетом має стати використання наукомістких технологій з поступовим витісненням ресурсомістких, а також з відповідною зміною пріоритетів у структурі зовнішньої торгівлі – від переважання експорту природних ресурсів у бік його збільшення за рахунок високоякісної наукомісткої продукції. Досі не вирішено питання охорони прав промислової власності. Законодавством винахідники майже не захищені, практика розгляду спорів з авторського і патентного права вкрай недосконала, про що свідчить судово статистика. Крім того, інноваційна творчість має слабку мотивацію. Триває процес виїзду перспективних вчених (віком до 50 років) за кордон, середній вік докторів і кандидатів наук дедалі збільшується. Кількість працівників найвищої кваліфікації за останні десять років скоротилася удвічі. Треба поширити практику прямого державного фінансування інноваційних інвестицій у рамках реалізації програм модернізації промисловості (створення державних інноваційних підприємств, підтримка розвитку технопарків та інше), причому фінансувати слід лише ті інвестиції, ефективність яких можна спрогнозувати, оцінити й проконтролювати. Це має здійснюватися в умовах прозорості та відкритості. Погоджуємося з думкою Л. Федулової, яка вважає, що головним об'єктом державної підтримки інновацій мають бути науково-технічні програми корпорацій, відібрані на конкурсній основі[3].

Особливу роль в активізації інвестиційної діяльності, на нашу думку, повинне зіграти страхування інвестицій від некомерційних ризиків. Важливим кроком у цій сфері стало приєднання України до Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій, що здійснює їх страхування від політичних і інших некомерційних ризиків. Важлива умова, необхідна для приватних капіталовкладень (як вітчизняних, так і іноземних), - постійний і загальновідомий набір догм і правил, сформульованих таким чином, щоб потенційні інвестори могли розуміти й передбачати, що ці правила будуть застосовуватися до їх діяльності. В Україні ж, що перебуває в стадії безперервного реформування, правовий режим непостійний і найчастіше суперечливий. Як відомо, держава здійснює регулювання інвестиційних процесів як безпосередньо,

ініціюючи вкладення й виступаючи учасником пов'язаних із цим відносин, так і опосередковано, стимулюючи інвестиції непрямыми методами й створюючи відповідний економічний механізм. Значення непрямих методів державної підтримки інвестицій визначається насамперед тим, що опосередковане стимулювання вимагає значно менших бюджетних витрат у порівнянні із прямим фінансуванням, їм може бути охоплений набагато більше коло інноваційних суб'єктів.

Висновки. Відсутність в Україні реального партнерства між владою та бізнесом, катастрофічний стан науки й освіти, відсутність сталих традицій і налагоджених механізмів взаємодії працівників науки з підприємствами, змушують констатувати, що недооцінка ролі інновацій і науково-технічного забезпечення соціально-економічного розвитку призвела до того, що навіть великі корпорації, котрі мали ресурси для реінвестицій, не встигли завершити модернізацію виробничих потужностей експортоорієнтованих галузей згідно з новітніми технологіями. Це зумовило значну руйнацію не тільки промислового, а й наукового потенціалу і, відповідно, загострення екологічних та соціальних проблем. Україна повинна подолати технологічне відставання і розрив у рівні розвитку з іншими країнами, а також створювати передумови для наближення пріоритетних галузей до «економіки знань».

Навіть при мінімальних ресурсах раціональна державна програма стимулювання, нововведень може дозволити країні зайняти передові позиції у світовому науково-технічному розвитку при оптимальному екологічному навантаженні.

Джерела та література

1. Емельянов С.В. Инновационный вектор стратегии национальной конкурентоспособности США / С.В. Емельянов // США - Канада: экономика, политика, культура. – 2002. – № 1. – С. 78–93.
2. Онікієнко В.В. Інноваційна парадигма соціально – економічного розвитку України/ Онікієнко В.В., Ємельяненко Л.М., Терон І.В.; за ред. В.В. Онікієнка. –К. : РВПС НАН України, 2006. – 480 с.
3. Федулова Л.І. Технологічний розвиток економіки України : [монографія] / Федулова Л.І. – К. : Ін-т екон. та прогноз., 2006. – 628 с.

Дьомін С.М.

ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТУВАННЯ В КОНСОЛІДАЦІЮ АКТИВІВ ХАРЧОВИХ КОМПАНІЙ

І. Вступ. У сучасних українських умовах оцінка інвестицій у бізнес і активи продовжує залишатися актуальною. Цьому сприяє ріст фінансового ринку, ринку нерухомості й інших альтернативних можливостей інвестування капіталу (дорогоцінні метали, ф'ючерси на нафту й газ і т.д.). Інвестиційні оцінки вартості бізнес-структур в Україні мають високий ступінь невизначеності. Джерелом невизначеності виступають: довгострокове прогнозування макроекономічних і галузевих показників; обмеженість і низька капіталізація українського фондового ринку; низькі обсяги (у порівнянні з економічно більш розвиненими країнами) інвестування в бізнес-структури й активи; недостатній обсяг вільно доступної достовірної фінансової інформації про компанії; відсутність публічної зведеної статистики по галузях і окремих компаніях.

Аналіз і оцінка інвестиційної діяльності при поглинаннях бізнес-структур може здійснюватися за допомогою основних принципів теорії економічної ефективності, які передбачають зіставлення витрат і вигід, одержуваних у зв'язку з реалізацією інвестиційних дій. Інвестиційна діяльність через процедури консолідації активів компаній здійснюється в обмежені проміжки часу, а вигоди мають вигляд участі в прибутку придбаної компанії або росту вартості придбаного активу протягом необмеженого проміжку часу. Різні оцінки витрат і результатів при поглинаннях, оскільки витрати мають досить визначений обсяг, а результати носять невизначений характер.

Проблема оцінки активів компаній добре розроблена західними авторами стосовно до ділової практики економічно розвинених країн [1-3]. В українській економічній літературі недостатньо повно висвітлене питання можливості адекватного використання західних методик при оцінці інвестицій, здійснюваних через поглинання компаній [4-12]. На нашу думку просте перенесення західних методик за розрахунками вартості інвестицій у консолідацію активів компаній не здатне задовольнити потреби вітчизняних інвесторів у надійних оцінках. Існує проблема, пов'язана з необхідністю адаптації й доповнення західних методик оцінки інвестицій у поглинання бізнес-структур, які дозволили б врахувати специфічні особливості української ділової практики й, зокрема, особливості українських стандартів бухгалтерської звітності.

У сучасних умовах нестабільність і низька прогностичність повернення інвестицій і досягнення стратегічних інвестиційних цілей при здійсненні процесів по злиттю й поглинанню активів виступає одним з найважливіших факторів, що перешкоджають ефективному переходу й перерозподілу власності в реальному секторі економіки України.

Проблема оцінки ефективності інвестицій у привабливі для консолідації бізнес-структури відчувається у всіх галузях економіки й у компаніях, що мають різні види інтеграції.

II. Постановка завдання. Метою цієї статті є розробка комплексної системи показників ефективності інвестування в консолідацію активів харчових компаній.

III. Результати. Під оцінками ефективності інвестування ми будемо розуміти такі оцінки інвестицій у консолідацію цільових бізнес-структур, які б виражали ступінь досягнення стратегічних цілей при інвестуванні в консолідацію активів компаній при урахуванні ризиків, що здійснюють негативний вплив на